

TUINDER ELSKE HAGERAATS:

‘Het kan, een eerlijk loon voor de boer’

Terwijl supermarkten stunten met lage prijzen, verdienen sommige boeren niet meer dan een schijntje. Tuinder Elske Hageraats bedacht een plan voor solidaire betaling waarmee de boer wel een eerlijk loon kan verdienen. ‘In plaats van geld voor de groente, wil ik een uurloon ontvangen.’

TEKST MARIANNE WILSCHUT FOTO DIEUWERTJE BRAVENBOER

Eeuwig moes, oca, zonnewortel, champagneblad; op de bordjes langs de teelbedden van de Ommuurde Tuin in Renkum staan allerlei niet-alledaagse groentenamen. Spruitjes, pompoen, peultjes, groene asperges en andere bekendere groentes komen ook terug op de bordjes. Veel bedden zijn nu nog leeg. ‘We zijn druk bezig met de voorbereidingen van het nieuwe seizoen’, legt Elske Hageraats uit. Ze wijst naar een strook land: ‘Die grond hebben we net gefreesd zodat de compost goed mengt met de aarde. En zie je dat witte spul

daar? Dat is gebruikt stro en broedsel afkomstig van een bevriende paddenstoelenkweker; die gebruiken we als mulchlaag bovenop de rabarber.’

Hageraats is zzp-tuinder op deze eeuwenoude tuinderij waar pesticiden en kunstmest uit den boze zijn. Het agro-ecologische bedrijf dankt zijn naam aan de restanten van een muur aan de rand van perceel. Die dateert nog uit de tijd dat de toenmalige moestuin eigendom was van koning Willem III en zijn vrouw koningin Emma. ‘Emma teelde hier kruiden in haar >

‘Onze leden waren
stomverbaasd dat wij maar
zo weinig verdienen’

V.l.n.r. Elske Hageraats, Esther Kuiler (eigenaar) en Marieke van Leersum (zzp-medewerker) vieren het 20-jarig bestaan van de Ommuurde Tuin in 2019.

theetuin', vertelt Hageraats. Uit die tijd is ook een oude perenboom over aan de rand van het perceel. 'Daar plukken we nog steeds stoofperen van.'

EETBARE BLOEMEN

De groenten, kruiden, het fruit en de eetbare bloemen die van mei tot en met oktober op de Ommuurde Tuin worden verbouwd – zo'n 450 soorten in totaal – worden verkocht aan restaurants in Nijmegen en Wageningen en zijn te koop in de eigen winkel van de Ommuurde Tuin. Daarnaast verdwijnen ze in de 90 groentepakketten die klanten welkijks afhalen. De pakketten worden sinds vorig jaar niet meer per stuk afgerekend. De klanten, de tweehonderd leden van de tuin, betalen aan het begin van het seizoen een bedrag aan de telers. 'Daarmee betalen

wij de pacht van de grond, de compost en het zaaigoed, ook moet het ons arbeidsloon dekken', legt Hageraats uit. 'In plaats van geld te vragen voor de groente, wil ik namelijk mijn kosten gedekt zien en een gemiddeld uurloon ontvangen. Dit systeem van Community Supported Agriculture, CSA, waarbij je als klant oogstaandeelhouder bent, is wel zo eerlijk want zo delen we het risico. Mocht een deel van de oogst door een hete zomer mislukken, dan ontvangen de leden iets minder groente in hun pakket. In een goed oogstjaar zit er juist wat meer in.' De leden betalen naar draagkracht. 'Onze streeprij is voor één pakket is 16 euro, het minimumuurloon voor een zzp'er, omdat we ervan uitgaan dat daar in totaal ongeveer een uur werk in is gaan zitten. Maar idealiter betaalt iemand het uurloon dat hij of zij zelf

verdient. Dus als een financieel adviseur 80 euro per uur verdient dan zou hij of zij dat ook aan ons moeten afdragen voor een pakket. Nog niet iedereen doet dat, maar we komen nu in elk geval wel uit op het minimumloon.'

Met deze door Hageraats bedachte solidaire betaling wil ze niet alleen een eerlijke beloning voor haar werk, ze wil ook meer bewustzijn creëren. 'We zijn zo transparant mogelijk naar onze leden over de uren die wij kwijt zijn en de kosten die wij moeten maken. Veel van onze leden waren echt stomverbaasd dat wij maar zo weinig verdienen.'

TWEE MASTERS

Dat het geen vetpot is, was voor Hageraats geen beletsel om na haar studie in Wageningen voor het boerenvak te kiezen. 'Ik heb altijd een grote liefde voor de natuur gehad. Daarom ben ik ook biologie gaan studeren. Tijdens mijn studietijd organiseerde ik de Farm Experience Internship, een soort ministage bij boerenbedrijven. Dit vak is er op initiatief van studenten gekomen. Zo kwam ik in aanraking met de Ommuurde Tuin en ging ik er zelf vrijwilligerswerk doen. Ik werd er zo gelukkig van om met de aarde te werken en buiten te zijn, dat ik daar niet meer weg wilde.' Hageraats volgde twee masters: 'Ik deed biologie, maar miste het grotere plaatje, toen ben ik geswitcht naar sociologie. Maar toen was ik al zo ver met biologie, dat ik dat ook heb afgemaakt. Ik vind de combinatie van natural science en social science heel mooi. Zo kun je met mensen uit beide vakgebieden praten. Als je het bijvoorbeeld hebt over gmo's, genetisch gemodificeerde organismen, weet ik precies hoe je die maakt én wat de sociale impact kan zijn.' Het leukst aan haar studententijd was het internationale karakter van Wageningen. 'Samen eten, muziek maken en mooie projecten starten bij de Boerengroep. Ik heb onder andere een symposium Rural

‘Grote akkerbouwers hebben interesse in mijn idee voor solidaire betaling’

Development in Colombia opgezet met een Colombiaanse promovendus. We hadden de overheid, boerenorganisaties en de FARC uitgenodigd om online te spreken. WUR wilde dat niet hebben, omdat ze niet met de FARC, een terroristische organisatie, geassocieerd wilde worden, maar het ging hier om gesprekken over rurale ontwikkelingen. Een van de docenten zei: ‘gewoon doen!’. Dus hebben we doorgezet en het was fantastisch om dit te hebben georganiseerd.’ Na haar studie in Wageningen volgde Hageraats nog een agrarische mbo-opleiding op de Warmonderhof, om daarna als zzp'er aan de slag te gaan bij de Ommuurde Tuin. Daarnaast geeft ze cursussen over agro-ecologie voor mensen die zelf een tuinderij willen beginnen. Ook schreef ze het boek ‘Eerlijk loon!’ met daarin inspirerende voorbeelden van boereninitiatieven voor een beter inkomen, waaronder van actiegroep Farmers Defence Force. Voor de research werd ze geholpen door studenten rurale sociologie uit Wageningen. ‘Zij deden het verkennende onderzoek en kwamen onder andere met voorbeelden als de prijschaal van tuinderijen in Amsterdam en de Bieterunde in Duitsland, waar de leden alle kosten, inclusief het salaris van de boer, betalen. Al die voorbeelden uit binnen- en buitenland gaven mij het vertrouwen dat het kan, een eerlijk loon voor de boer. Niet voor niets is gemeenschapslandbouw in opkomst. Ook grote akkerbouwers die hun producten via de groothandel of een supermarkt verkopen, hebben interesse getoond in CSA en mijn idee voor solidaire betaling.’

SUPERMARKTEN

Zo kunnen boeren de supermarkten omzeilen. ‘Die hebben zo’n overmacht dat zij lage prijzen kunnen bedingen. Vanochtend hoorde ik nog een spotje van de Aldi op de radio: ‘Je betaalt minder, maar je krijgt meer’. Dat kan volgens mij alleen door uitbuiting. Het is toch schaamteloos dat ze daarmee

reclame durven te maken! De Algemene Rekenkamer berekende in 2019 dat een derde van alle boeren in Nederland minder dan het minimumloon verdient. Zonder subsidie is dat zelfs de helft.’

Hageraats vindt dat de lage betaling van boeren niet alleen een kwestie is van consumenten en supermarkten. De overheid moet ook optreden en niet alleen door het verlagen van de btw op groente en fruit. ‘In Frankrijk zijn supermarkten verplicht om producten die lokaal voorhanden zijn, lokaal aan te schaffen tegen een kostendeckende prijs. Daarmee voorkom je dat een supermarkt een goedkopere, buitenlandse partij op de kop tikt. Dat zou de Nederlandse overheid ook moeten doen.’

SOLIDAIRE LENING

Hageraats is nog niet uitgedacht over een eerlijk loon voor boeren. ‘Ik kijk nu hoe de ideeën hiervoor ook in het buitenland kunnen worden toegepast. Mijn boek wordt al vertaald in het Engels, Spaans en het Portugees, maar misschien zijn er studenten die het in een andere taal kunnen vertalen. Ook heb ik contact met een WUR-promovendus in Colombia, die daar een soortgelijk project is begonnen. Daar is onderbetaling van boeren een nog groter probleem. Om te kunnen starten met het landbouwproject heeft hij van mij een solidaire lening gekregen. Die lening moet hij terugbetalen. Alleen niet aan mij, maar aan een volgende die een agro-ecologische CSA wil beginnen, enzovoort. Evengoed is het heel moeilijk om zo’n project voor solidaire loon op het Colombiaanse platteland van de grond te krijgen, omdat armoede daar een groot probleem is. Ik wil daarom aan onze leden voorstellen dat zij behalve een abonnement op ons pakket ook een abonnement op een pakket uit Colombia nemen. Dat pakket gaat vervolgens naar arme Colombianen. Zo maken we de gemeenschap rond het bedrijf nog groter.’ ■

FOTO DE OMMUURDE TUIN

ELSKE HAGERAATS

Elske Hageraats (33) is tuinder, docent en schrijfster. Ze werkt onder andere bij de Ommuurde Tuin in Renkum en geeft de cursus ‘agro-ecologie in de praktijk’. Ze is medeoprichter van de stichting Toekomstboeren en schreef het boek *Eerlijk loon!*, solidaire betaling en andere boereninitiatieven’. www.toekomstboeren.nl

Studie: WUR MSc Biology en MSc Development and Rural Innovation 2017, gevolgd door mbo-deeltijdopleiding BD-landbouw bij Aeres Warmonderhof